

Režim života na velitelských stanovištích

Podplukovník Ladislav J a č e k, podplukovník Jiří B r u s

Velitelská stanoviště jsou hlavou bojových sestav a operačních oddělení, jejichž prvky jsou odtud řízeny. Proto je třeba udělat vše, aby činnost na velitelských stanovištích byla nerušená, nepřetržitá a bezpečná.

Rozmístění míst velení musí odpovídat požadavkům **spolehlivosti velení a pružné organizace práce** v něm. Jak nám názorně dokazuje praxe, je nutno řešit tyto otázky v celém komplexu. Tak např. neustálé nebezpečí napadení VS jadernými zbraněmi nás nutí rozptylovat operační štáby na velké plochy a rozdělovat je na jednotlivé tzv. kolektory.¹⁾ Čím větší je rozptýlení, tím menší je pravděpodobnost ztrát i vyřazení VS. Uplatňování pouze tohoto hlediska nám však znesnadňuje střežení a ochranu, součinnost je obtížnější a pohyb vozidel v prostoru VS je větší.

Z toho důvodu je zřejmé, že rozptýlování míst velení musí mít svou hranici a že je třeba nalézt optimální řešení.

V kalkulacích vycházíme z předpokladu, že nepřítel bude působit na VS operačních svazů jadernými prostředky s ráží v průměru 50–100 kt a na VS svazků 2–10 kt. Při rozmístění v lesích vznikají u jaderného výbuchu ráže 50 kt úplné lesní závaly na vzdálenost do 3200 m od epicentra výbuchu a u ráže 100 kt na vzdálenost 4000 m. Střední závaly nebo místní závaly mohou vznikat ještě na větších vzdálenostech. Z toho vyplývá, že budeme rozmísťovat jednotlivé prvky od sebe na vzdálenost 4000 i více metrů. Tato vzdálenost je z hlediska součinnosti značná, neboť po komunikacích bude třeba překonat 6–8 i více km. Vzrostou též nároky na linkové spojení, jeho výstavbu a střežení.

Z hlediska účinků ničivých faktorů jaderného výbuchu na živou sílu v lese jsou nároky na rozmístění VS značně menší. Uvážíme-li, že k vyřazení neukry-

té živé síly může dojít kombinovaným účinkem v lese u ráže 50 kt na vzdálenost asi 1800–2000 m a u ráže 100 kt v poloměru 2200–2500 m od epicentra výbuchu, pak rozmístění jednotlivých kolektorů štábu bude příznivější než v prvním případě. To ovšem vyžaduje chránit živou sílu a techniku před druhotnými účinky jaderného úderu (závaly, požáry apod.).

Budou-li na VS vybudovány okopy pro živou sílu a techniku, pak účinky výbuchu se sníží u uvedených ráží ještě asi o 800–1000 m a poloměr vyřazení živé síly bude u ráže 50 kt dosahovat 1100 m a u ráže 100 kt asi 1400 m.

U štábů svazků by ráže 10 kt vyžadovala, aby jednotlivá oddělení byla rozmísťována na vzdálenost nejméně 1000 m. U tak malého štábu by však nebyla jednotlivá oddělení životaschopná. Proto je účelné u štábu těchto stupňů uvažovat pouze vzdálenosti, diktované požadavky ochrany před účinky klasických zbraní, o kterých se zmíníme dále.

Velitelská stanoviště se mohou rozmísťovat nejen v lese, ale i v osadách, dolech, jeskyních apod. Rozmístění v osadách má své přednosti v tom, že umožňuje výhodněji rozmístit živou sílu ve sklepních místnostech. Na druhé straně však zpravidla neumožní skryté rozmístění toho počtu techniky, kterou jsou štáby vybaveny, vyžaduje organizovat nejrůznější opatření vůči civilnímu obyvatelstvu a zvyšuje možnost prozrazení.

Podobně jako v lese, tak i v osadách vzniknou při jaderných výbuších značné závaly, které budou mít druhotné účinky na živou sílu a techniku.

Ze všech těchto hledisek bude proto výhodnější rozmísťovat VS kombinovaným způsobem tzn. živou sílu z části v osadách a zbytek osob a techniku v přilehlých lesích.

Z toho vyplývá, že u vyšších operačních štábů, které mají značný počet osob a techniky, bude důležité vyloučit vyřa-

¹⁾ kolektor = ucelená skupina

zení živé síly a techniky ve větším rozsahu než do jednoho kolektoru jedním jaderným úderem střední ráže, přitom však zabezpečit součinnost a spolupráci uvnitř VS. Nejvýhodnější vzdálenost mezi kolektory štábu by mohla být asi 2,5 km (přímá vzdálenost) a mezi vlastním prostorem štábu a prostorem rozmístění provozních a spojovacích jednotek, ze kterých budou vyčleňovány záchranné a uvolňovací odřady, okolo 4 km. U nižších operačních štábů bude třeba tyto vzdálenosti dodržovat pouze mezi štábem a provozními jednotkami. VS divize bude rozmísťována i s velitelskými jednotkami v jednom prostoru.

Požadavky těsné součinnosti do značné míry ovlivňují rozmístění a vzdálenosti mezi jednotlivými prvky VS. Mnohdy však ještě mechanicky přistupujeme k jejich rozmístování na základě vžitého mírového rozdělení složek a oddělení, aniž bychom se ohlíželi na potřebu součinnosti s nimi a požadavek přítomnosti náčelníků na pracovišti velitele.

Zvláště je to typické u štábu raketového vojska a dělostřelectva, který by bylo třeba rozmísťovat v těsné blízkosti operační správy (oddělení) a nikoliv v kolektoru druhů vojsk. O škodlivosti dosaďního rozmístění svědčí ten fakt, že náčelník raketového vojska a dělostřelectva značnou část doby pracuje na stanovišti velitele, je odtržen od svého štábu a postupem doby s ním ztrácí kontakt.

Některé jiné důležité složky můžeme umísťovat náhradou za štáb raketového vojska a dělostřelectva ve větší vzdálenosti od pracoviště velitele.

Rozmísťování jednotlivých vozidel je určováno ničivými účinky leteckých pum s tříštivotrhavou náplní, používaných taktickým letectvem nepřítele.

Jestliže poloměr úplného ničení u pum 100–500 kg v odkrytém terénu může dosahovat 40–70 m, přičemž účinek střepin může být i několik set metrů, pak by vzdálenost jednotlivých vozidel nebo skupin vozidel neměla být menší než 50 m.

Při dodržování těchto norem bude VS frontu představovat plochu 8–12 km X 4–12 km, VS armády 4–5 km X 4–5 km a VS divize 1 X 1 km. Provozní a spojovací jednotky bude účelné rozmísťovat na vzdálenost okolo 4 km, kromě svazku, kde se VS rozmísťuje s provozními jednotkami ve společném prostoru.

Jaké budou nároky na strážní zajištění?

Strážní zajištění bude třeba organizovat ve vzdálenosti asi 10 km od prostoru rozmístění VS (aby bylo možno včas hájit boj s nepřítelem všeho druhu, dát výstrahu a čas velitelskému stanovišti zaujmout obranu). Pak obvod, který bude nutno střežit, bude představovat u VS frontu asi 80–120 km a u VS armády asi 60–70 km. I když strážní odřady a záštity budou vysílány pouze na nejnebezpečnější místa a mezezy mezi nimi budou vyplňovány strážními hlídkami, pak potřeba jednotek by představovala u VS frontu asi 4–5 rot (celkem obsazený úsek rotou je 5 km, čtyřmi – pěti rotami 20–25 km, což představuje asi 20–25 % celkového obvodu) a u armády 2–3 rot (což se rovná 15–20 % obsazeného obvodu). Toto je ovšem počítáno pouze z hlediska vnější ochrany. Kromě toho je třeba uvážit, že bude nutno stavět strážné u šesti oddělení a funkcionářů štábu armády frontu, po 1–2 strážních hlídkách v jednotlivých kolektorech a pořádkové jednotky, které by zodpovídaly za dodržování maskovací kázně a pořádku na VS a zabezpečovaly předem místo nově rozvíjeného VS. Vzhledem k úkolům je třeba mít u štábu frontu ke střežení nejméně 10–12 rot a u armády 4–6 rot. Pochopitelně ani tento počet strážních jednotek nebude plně dostačující a velitelé provozních svazků a útvarů budou povinni dovedně kombinovat ochranu VS v součinnosti se spojovacími útvary a se svazky, rozmístěnými v blízkosti VS a využívat i řidiče štábních autobusů.

U VS divize, které se rozmísťuje bezprostředně v sestavě svazku, se předpokládá organizovat strážní zajištění pouze strážními a pozorovacími hlídkami z počtu velitelské roty.

* * *

Předpis uvádí, že „místo velitelského stanoviště a pozorovatelný smí znát přesně omezený počet osob“. Kdo mezi ně patří? Nemusí to být ani všichni ti, kteří na daném stanovišti pracují. Mnozí z nich VS vůbec neopouštějí a jejich práci znalost místa neovlivňuje. Místo VS by měli znát všichni, kteří pracují na plánu operace a boje, vypracovávají plány zabezpečení a organizují jakoukoliv činnost ve vztahu k VS (spojení, přesun, protivzdušná ochrana, pořádková služba atd.).

Místo VS je třeba utajovat i před spojovacími a provozními jednotkami, kromě těch velitelů, kteří je potřebují znát

k plnění úkolů. Nelze připustit, aby každý řidič, každý spojař a každý provozář věděli, že jsou x kilometrů severně určité osady a že tam je štáb armády. Těmto lidem musí stačit buď jen krycí číslo jejich útvarů nebo navíc (zejména u spojařů) volací znak příslušného velitelství; žádný z nich by neměl znát otevřený název velitelství.

V nadřazeném štábu by podle našeho soudu měl být zakreslen **pouze prostor**, který celé velitelské stanoviště zaujímá, a to bez přesného určení místa (tedy nikoliv, aby „pata“ praporku, který označuje VS, byla přesně v místě, kde je pracoviště operačního štábu a velitele!). Tento prostor by byl konkrétně pojmenován jen na mapě velitele, na plánu operace a plánu spojení, na ostatních mapách by byl pouze označen jako „vyhrazený prostor“. Tyto prostory by znali jen funkcionáři, kteří s uvedenými dokumenty přicházejí do styku.

Dostáváme se tím do rozporů s předpisem pro polní službu štábu, který nařizuje, aby na každém dokumentu bylo v záhlaví pod jeho názvem mimo jiné uvedeno i místo velitelského stanoviště, kde byl dokument vypracován. Podřízenému stačí časový údaj, kterého dne a v kolik hodin byl rozkaz vydán. **Udání místa VS**, kde byl dokument zpracován, **nikdo nepotřebuje**.

Bez osobního styku si ovšem nelze velení představit. I když jsme toho názoru, že iniciátory a vykonavateli tohoto styku by měli být především nadřízení a že by se měl uskutečňovat shora dolů, přece jen se nelze vyvarovat styku obráceným směrem.

Osobní styk funkcionářů není jediným zdůvodněním, proč podřízený chce vědět, kde se nachází nadřízený velitel. Někdy je nutno odesílat poštu, někdy musí jezdit spojky a styční důstojníci, někdy musí přistávat vrtulníky.

Domnívám se, že všechny prvky, které zabezpečují níže uvedenou činnost, je třeba umístit mimo velitelské stanoviště a to zcela výrazně. Tyto funkce by mohla plnit určitá samostatná část VS, kterou můžeme nazvat např. středisko VS. V tomto středisku VS by byla podací stanice, přistávací plocha pro vrtulníky nebo i letouny, parkoviště cizích a většiny vlastních vozidel, popřípadě další prvky VS (např. vozidla rekognoskační skupiny a jednotka vycelená pro vyhledávání a zabezpečení dalšího stanoviště apod.).

Toto středisko by bylo nutné umístit 5–10 km od vlastního VS a to tak, aby nebylo jednoznačně zřejmé, kterým směrem je skutečně VS rozmístěno. Na tomto středisku by se soustřeďoval veškerý styk s velitelským stanovištěm a jen skutečně oprávněné a prověřené osoby by byly dále přepravovány vozidlem, které patří jednotce, zabezpečující příslušné VS. Toto vozidlo (např. štábní autobus) lze upravit tak, aby přepravované osoby nevěděly, kterým směrem a kam jedou.

Toto středisko by pak bylo oznamováno podřízeným velitelům — ovšem s tím, že rozsah funkcí, kteří i toto místo budou znát, bude přísně omezen. Pochoptitelně, že i osobní styk z nadřazeného štábu a od sousedů by vedl přes toto středisko.

Kdyby i v průběhu operace došlo k nutnosti shromáždit podřízené (vydání rozhodnutí, organizace součinnosti apod.), i tuto činnost lze organizovat tak, aby se konala mimo VS na vhodném, střeženém i jinak zabezpečeném místě.

Jsem si vědomi toho, že toto opatření by mělo za následek jisté časové ztráty — ovšem uvažme, co je lepší: rychleji se dostat na štáb a zároveň jej vystavovat nebezpečí zničení — nebo ztratit půl hodiny a zajistit bezpečnost místa velení před vzdušným napadením a činností nepřátelské diverze?

Domnívám se, že **zřízením tohoto střediska by byla vyřešena nejpodstatnější příčina prozrazování velitelských stanovišť**. Jeho realizace by ovšem vyžadovala určité materiální a kadrové řešení a jisté dávky trpělivosti a ukázněnosti všech, kteří VS musí opouštět nebo na ně vyjíždět. Jde totiž i o to, aby osobní vozidla štábu nezajížděla na VS, ale zůstávala v uvedeném středisku, a to s výjimkou několika málo vozidel hlavních funkcionářů.

Pokud ovšem bude dovoleno komukoliv a kdykoliv přijíždět až ke strážnému u VS, pak lze očekávat důsledek: brzké zničení tohoto stanoviště.

Každé VS by mělo mít orgán s širokou pravomocí, který by kontroloval veškerý provoz poblíž VS i na něm a udržoval pořádek na okolních komunikacích. Tyto pořádkové orgány by musely jednat naprosto nekompromisně a musely by mít vysokou autoritu.

Všechny osoby, oprávněné ke vstupu na VS a k tomu pobytu na něm, by měly mít zvláštní průkazku. Nemíníme tím jen generály a důstojníky, ale skutečně kaž-

Operační umění a taktika

dou osobu bez ohledu na funkci a hodnost. Pořádkové orgány uvnitř VS by namátkově měly kontrolovat oprávněnost pohybu osob i uvnitř velitelského stanoviště.

Se vši tvrdostí je třeba vyžadovat dořizování stanoveného koloběhu, výjezdů a vstupních cest a to včetně vozidel, která slouží k zásobovacím účelům. Pokud je to možné, volíme pro ně zvláštní vstup a samostatnou komunikaci. Tato vozidla by však měla vjíždět na VS výhradně v noci; v každém případě je nutno veškerý provoz na VS maximálně omezit, neboť druh provozu (typu vozidel, množství výjezdů, hodností vyjíždějících a podobné znaky) dává příliš mnoho cenných zpráv agenturnímu vizuálnímu průzkumu.

Shora uvedené pořádkové orgány musí dbát na to, aby ani v okolí VS, zejména na přístupových komunikacích nemohly jednotky nepřátelského průzkumu plnit svoje úkoly a všechny podezřelé osoby musí kontrolovat popřípadě zadržet.

Protože nepřátelské průzkumné jednotky mají speciální výcvik, musí být všechny jednotky zabezpečující VS rovněž příslušným způsobem vycvičeny. Všichni vojáci spojovacích provozních a pořádkových jednotek by měli ovládat sebeobranu, základní chvaty judo a být výtečnými střelci na pohyblivé cíle. Více než kde jinde by u těchto jednotek měla být pěstována bdělost a ostrážitost, výchova k tomu, aby ani jediný podezřelý člověk kolem nich neprošel, aby veškeré kontroly (např. osobních průkazů) se děly skutečně důsledně.

Důležité je i ustanovení čl. 54 předpisu Oper-II-1 o tom, že „je zakázáno používat jakýchkoli označení a nápisy (i smluvně označení) v prostoru velitelského stanoviště a pozorovatelný. Ukazatelé s příslušnými nápisy se označují jen podací stanice, místo operačního a místo dozorcího pro spojení, jakož i terénní úseky, kde je zakázán pohyb vozidel a lidí“.

Na první pohled je zřejmé, že tento článek řádu je naprosto jednoznačně formulován a nepotřebuje dalších komentářů. Je třeba jen podtrhnout, že ani v soudobých podmínkách i když uplynulo 10 let od vydání řádu, nepozbyl platnosti. Každá jiná praxe sice usnadňuje vnitřní

orientaci, přispívá k organizovanosti pohybu a života na VS vůbec a šetří čas příslušníků VS, ale přesto je nepřipustná, neboť usnadňuje orientaci i nepřátelské diverzi. Je nutno podtrhnout, že i písmena, číslice, volací znaky nebo jakékoli kresby i grafické značky jsou téměř stejným vodítkem jako otevřená řeč. Navíc bude nutno v nepravděpodobných etapách měnit i evidenční čísla automobilů, protože i to je neklamně znamením příslušnosti k určitému štábu nebo jednotce.

Režim života na VS je dost široký pojem, který zahrnuje řadu prvků, o nichž jsme vůbec nehovořili (odpočinek, stravování, dozorčí služba, výjezdy, evidence osob na VS atd.) — snažili jsme se zaměřit pozornost na jeden z hlavních prvků a to je **systém utajení VS a práce na něm a některé problémy jeho střežení.**

Víme, že v armádách západních států věnují velkou pozornost vyhledávání a ničení VS všemi prostředky.

Kromě jaderných a leteckých úderů nesmíme zapomínat na diverzní činnost, které přikládají kapitalistické armády velký význam. K diverzní činnosti v našem týlu budou určovány speciálně vyškolené jednotky USA, jejichž počet se na západním válčišti neustále zvyšuje a kromě toho speciálně připravované čety a roty průzkumných praporů západoněmeckých a francouzských svazků i záškodnické skupiny nepřátelsky smýšlejícího obyvatelstva.

Je známo, že do speciálních diverzních jednotek budou začleňovány i emigrantské živly s výtečnou znalostí jazyka a poměrů u nás, které budou vyškoleny k diverzi a průzkumu přímo v našich štábech.

Proto tím více je třeba již v míru procvičovat otázky vhodného rozmístění a maskování VS, střežení a ochrany, zvyšovat nároky na maximální utajení činnosti štábu před nepovolanými osobami.

Domníváme se, že řešením tohoto problému se podstatně ztíží práce nepřátelského průzkumu a diverze, nemožní se odhalení velitelských stanovišť a tím se předejde nebezpečí jejich možného zničení jaderným úderem nebo leteckými pumami. A to je konec konců to první, co musíme mít při zabezpečení velení na mysli.